

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa (...) Zakładu Ubezpieczeń S.A. w W.

przeciwko N. sp. z o.o. w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 listopada 2020 r.,

na skutek zażalenia strony powodowej na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 14 lipca 2020 r., sygn. akt VII AGa (...),

**oddala zażalenie, pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego Sądowi, który wyda orzeczenie
kończące postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Powód (...) Zakład Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od pozwanej N. sp. z o.o. z siedzibą w W. kwoty 5 893 096,14 zł z odsetkami tytułem rozliczenia składek ubezpieczeniowych pobieranych przez pozwaną od dealerów samochodów P., wskazując jako podstawę powództwa weksel zabezpieczający roszczenia dotyczącego niewłaściwego wykonania umowy agencyjnej, przewidującej pośrednictwo w tym zakresie.

Wyrokiem częściowym z dnia 13 grudnia 2017 r. Sąd Okręgowy w W. uwzględnił powództwo co do kwoty 5 370 446,05 zł z odsetkami. Sąd Apelacyjny w W. wyrokiem z dnia 14 lipca 2020 r.: (1) odrzucił apelację pozwanej w części dotyczącej rygoru natychmiastowej wykonalności, (2) uchylił wyrok w części zasądzającej kwotę 1 266 657,68 zł i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, (3) oddalił apelację w pozostałym zakresie. Zakres przedmiotowy orzeczenia kasatoryjnego dotyczy kwoty, co do której pozwana podniosła zarzut braku roszczenia wobec nieuzyskania od dealerów samochodów P. części składek podlegających dalszemu rozliczeniu z powodem, w tym zapłaceniu przez nich części składek bezpośrednio na rzecz powoda w oparciu o dodatkowe porozumienia. Sąd drugiej instancji wskazał, że twierdzenia pozwanej o nieuiszczeniu łącznie kwoty 1 456 923,66 zł oraz stosowne wnioski dowodowe zostały zgłoszone w odpowiedzi na pozew i w toku postępowania. Pozwana, nie dysponując dokumentami w tym zakresie, poza oświadczeniami dwóch dealerów (A. sp. z o.o. oraz I. sp. z o.o.), wносиła o zobowiązanie powoda do ich przedłożenia. Biegły sporządzający opinię w sprawie potwierdził, że zarzut nie poddaje się weryfikacji wobec braku dokumentów, a wykazanie faktu i wysokości kwot przekazanych powodowi z pominięciem pozwanej może wpłynąć na wynik końcowego rozliczenia, stąd po ich uzyskaniu dokona korekty rozliczenia. Kwestia ta miała zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, bowiem obowiązek przekazywania na rzecz powoda składek ubezpieczeniowych dotyczył wyłącznie tych środków, które zostały wpłacone przez dealerów na rachunek pozwanej. Sąd Okręgowy nie rozpoznał, mimo zastrzeżeń pozwanej, wniosków dowodowych uniemożliwiających wykazanie powyższego zarzutu, a w motywach wyroku kwestię tę pominął. Nie odniósł się również do zarzutu wypełnienia weksla na kwotę wyższą od istniejącego zobowiązania wekslowego. Sąd Apelacyjny podkreślił, że rozpoznanie wniosków dowodowych powinno nastąpić przed wydaniem wyroku częściowego, gdyż jego prawomocność skutkowałaby niedopuszczalnością dalszego prowadzenia postępowania dowodowego co do zasądzanego roszczenia, a potwierdzenie zarzutów - oddaleniem powództwa w braku zobowiązania. Sąd uznał, że pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego odnoszących się do tej

części żądania oznacza nierozpoznanie istoty sprawy i wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Powód wniósł zażalenie na wyrok Sądu Apelacyjnego w części dotyczącej rozstrzygnięcia kasatoryjnego. Wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że Sąd nie rozpoznał istoty sprawy oraz konieczne jest przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości, podczas gdy w istocie dotyczyłoby tylko części roszczenia oraz naruszenie art. 382 k.p.c. polegające na uchyleniu się przez Sąd Apelacyjny od przeprowadzenia postępowania dowodowego w zakresie, w jakim uznał je za niezbędne dla rozstrzygnięcia.

Sąd Najwyższy zważył:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Kognicja Sądu Najwyższego obejmuje przesłanki orzeczenia kasatoryjnego określone w art. 386 § 4 k.p.c., tj. prawidłowość zakwalifikowania popełnionych uchybień jako nie rozpoznania istoty sprawy oraz oceny, czy na tym etapie rozpoznania niezbędne jest przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości. Ocena ta nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu rozpoznającego apelację. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem służącym kontroli materialnoprawnej podstawy orzeczenia, która może być przeprowadzona wyłącznie w postępowaniu kasacyjnym. Pojęcie „nierozpoznania istoty sprawy” budziło wątpliwości interpretacyjne. Przeważa stanowisko, że nie można go wiązać z pominięciem rozpoznania niektórych roszczeń lub wydaniem orzeczenia tylko co do części zgłoszonego żądania. Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechano zbadania podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. W zasadzie ma to miejsce wtedy, gdy sąd nietrafnie przyjął brak legitymacji czynnej lub biernej, uwzględnił lub pominął zarzuty przedwczesności powództwa, przedawnienia lub prekluzji dochodzonego

roszczenia. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10 przyjął, że pojęcie „istoty sprawy”, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy materialnoprawnego aspektu dochodzonych roszczeń bądź zarzutów podniesionych przez stronę pozwaną. Przesłanka wymogu „przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości” jest spełniona wtedy, gdy do przeprowadzenia dowodów niezbędnych dla rozstrzygnięcia w ogóle nie doszło, a nie gdy zachodzi konieczność ich uzupełnienia, nawet w istotnej lub znacznej części.

Sąd pierwszej instancji zaniechał badania zarzutów strony pozwanej, uzasadniając stanowisko w tym przedmiocie stanowiskiem biegłego, który przyjął w oparciu o przedstawione dokumenty, że kwota należna powodowi kwota wynosi 5 893 096,14 zł oraz możliwością wyjaśnienia dalej idących twierdzeń w toku rozpoznawania żądania odnoszącego się do kwoty 522 650,09 zł. Sąd Apelacyjny trafnie wskazał, że wyliczenia biegłego były opatrzone wyraźnym zastrzeżeniem, że wobec nieprzedstawienia przez stronę powodową dokumentów wykazujących stan jej własnych rozliczeń z dealerami wyliczona kwota może ulec zmianie, a dopiero jej prawidłowe ustalenie pozwoli na wyliczenie prowizji pozwanej i salda rozliczeń określającego wysokość wierzytelności powódki, w tym ustalenie prawidłowej wysokości skapitalizowanych ustawowych odsetek dochodzonych jako część żądania głównego. Pozwana zarzucała, że nie pobrała składek w wysokości 1 456 923, 66 zł, zatem nie była zobowiązana do ich przekazania powodowi. Ta, nadal sporna, kwota jest w oczywisty sposób wyższa od kwoty żądania pozostawionego do dalszego rozpoznania (522 650,09 zł). Biorąc pod uwagę przedwczesne wydanie wyroku częściowego przy bezpodstawnym pominięciu zarzutów pozwanej i odnoszących się do nich wniosków dowodowych, istotne wątpliwości dotyczące końcowego stanu rozliczeń stron, potrzebę weryfikacji obszernego materiału dowodowego (akta sprawy liczą trzydzieści tomów) uznać należy, że Sąd drugiej instancji trafnie przyjął iż zachodzi uzasadniona podstawa kasatoryjna, polegająca na nierozpoznaniu istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 i k.p.c., pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie (art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

